

УДК 341.1/8

DOI <https://doi.org/10.51989/NUL.2022.6.2.31>

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА ЄС У ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ

Худавердієва Вікторія Анатоліївна,

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри туризму
Державного біотехнологічного університету

У статті визначено головні правові аспекти євроінтеграційних процесів в Україні в контексті імплементації законодавства Європейського Союзу (ЄС) в галузі туризму, з'ясовано місце, роль і значення Всесвітньої туристичної організації (UNWTO) в сучасному міжнародному туризмі, можливості цієї організації щодо розвитку політичного, економічного та культурного співробітництва держав. Визначено проблеми та перспективи розвитку вітчизняного туризму. Україна приділяє велику увагу співпраці з ЄС із питань визначення та впровадження світової туристичної політики, включення України до перспективних програм фінансової та технічної допомоги, а також інвестиційних проектів ЄС у галузі туризму. Розвиток співпраці з ЄС відбувається відповідно до програми виконання Угоди про партнерство та співпрацю між Україною та ЄС у 1994 році, стратегії інтеграції України до ЄС. Запропоновано рекомендації з удосконалення державної туристичної політики в контексті розвитку відносин України з ЄС.

З метою імплементації директив ЄС актуальним є вирішення питань лібералізації формальностей, пов'язаних із в'їздом іноземців в Україну; підвищення якості та вдосконалення туристичних послуг, розробка системи стандартизації та сертифікації туристичних підприємств в Україні, які могли б відповідати міжнародним стандартам та нормам ЄС; упровадження інвестиційної діяльності та надання технічної допомоги з боку держав ЄС; створення відповідної системи навчання, перекваліфікації, відбору персоналу та вдосконалення їх кваліфікації, зайнятого в туристичному секторі України, за допомогою навчання та стажування в країнах Європейського Союзу; популяризація позитивного туристичного іміджу України на європейському ринку. Основне завдання, що сприяє найшвидшій імплементації законодавства ЄС, – це допомога зі сторони ЄС щодо залучення інвестицій у розширення та вдосконалення туристичної та курортної інфраструктури України, проведення міжнародних семінарів та наукових конференцій за участю іноземних колег, вивчення досвіду організації туристичної діяльності в країнах ЄС, розробка ноу-хау в наданні туристичних послуг, вивчення стандартів та норм обслуговування туристів ЄС.

Ключові слова: євроінтеграційні процеси в Україні, Європейський Союз (ЄС), Всесвітня туристична організація (UNWTO), міжнародний туризм, імплементація законодавства ЄС, галузь туризму.

Khudaverdiyeva Viktoriya. Legal foundations of European integration processes in Ukraine in the context of the implementation of EU legislation in the field of tourism

The article defines the main legal aspects of European integration processes in Ukraine in the context of the implementation of European Union (EU) legislation in the field of tourism, the place, role and significance of the World Tourism Organization (UNWTO) in modern international tourism, the possibilities of this organization for the development of political, economic and cultural cooperation of states. The problems and prospects of the development of domestic tourism have been identified. Ukraine pays great attention to cooperation with the EU on defining and implementing global tourism policy, including Ukraine in perspective programs of financial and technical assistance, as well as EU investment projects in the field of tourism. The development of cooperation with the EU takes place in accordance with the implementation program of the Agreement on partnership and cooperation between Ukraine and the EU in 1994, the strategy of Ukraine's integration into the EU. Recommendations for improving the state tourism policy in the context of the development of relations between Ukraine and the EU are offered.

In order to implement the EU directives, it is urgent to solve the issues of liberalization of formalities related to the entry of foreigners into Ukraine; improving the quality and improvement of tourist services, developing a system of standardization and certification of tourist enterprises in Ukraine that could meet international standards and EU norms; implementation of investment activities and provision of technical assistance by EU countries; creation of an appropriate system of training, retraining, selection of personnel and improvement of their qualifications, employed in the tourism sector of Ukraine, through training and internships in the countries of the European Union; popularization of a positive tourist image of Ukraine on the European market. The main task that contributes to the fastest implementation of EU legislation is assistance from the EU in attracting investments in the expansion and improvement of the tourist and resort infrastructure of Ukraine, holding international seminars and scientific conferences with the participation of foreign colleagues, studying the experience of organizing tourist activities in EU countries, developing know-how – how to provide tourist services, studying EU tourist service standards and norms.

Key words: European integration processes in Ukraine, European Union (EU), World Tourism Organization (UNWTO), international tourism, implementation of EU legislation, tourism industry.

Україна, яка обрала вектор європейського розвитку, прагне стати країною – членом Європейського Союзу. Домовленості про підписання угоди про Асоціацію України та ЄС було досягнуто у 2008 році в Парижі. Тривалий час правовою основою відносин між Україною та Європейським Союзом була угода про партнерство та співпрацю 1994 року [1], яка набула чинності в 1998 році та діяла до 2008 року. Ця угода заклала основу для співпраці в широкому спектрі політичних, торговельних, економічних та гуманітарних питань. 28 листопада 1994 року Рада Європейського Союзу зайняла спільну позицію щодо України. Пріоритетними напрямками у відносинах з українською державою було названо розвиток тісних політичних відносин з Україною та виведення українсько-європейської взаємодії на новий рівень; «підтримка демократії» в Україні через консультування з питань розробки нового законодавства та практичної підтримки під час формування демократичних інститутів; підтримка ринкових реформ та надання допомоги в стабілізації української економічної системи [2].

У 1997 році Україну прийнято дійсним членом Всесвітньої туристичної організації (ВТО), а у вересні 1999 року на 13-й Генеральній Асамблеї ВТО в м. Сантьяго (Чилі) її обрано до керівного органу ВТО – Виконавчої ради. До Виконавчої ради увійшли Київський інститут (нині університет) туризму, економіки та права та готельний комплекс «Дніпро» (Київ). Вступ України до ВТО поклав на неї зобов'язання дотримуватися рішень Генеральної Асамблеї та

конференцій цієї міжнародної організації. Тому доцільно зробити невеликий екскурс в історію створення ВТО та ознайомитися з найважливішими документами. Питання ролі та значення туристичного обміну та співпраці в галузі туризму у світовій спільноті були на порядку денному Організації Об'єднаних Націй починаючи з 1946 р., Тобто майже з моменту створення цієї міжнародної організації. З 1946 р. до 1975 р., тобто до створення ВТО, головну роботу з питань формування та розвитку співпраці в галузі туризму здійснювала Економічна та соціальна рада (Economic and Social Council – ECOSOC).

У цей період відбулася важлива подія – Конференція ООН із міжнародного туризму та подорожей (Рим, Італія, 21 серпня – 5 вересня 1963 р.). Резолюція, прийнята Римською конференцією, була першим документом в історії світового туризму, який визначає, що туризм – один із головних і бажаних аспектів людської діяльності, який заслуговує на схвалення та заохочення всіх народів та урядів; туризм має велике соціальне, освітнє та культурне значення, він відіграє важливу роль у розвитку доброї волі, взаєморозуміння між країнами та збереженню світу. Римська конференція рекомендувала урядам запобігати в галузі туризму будь-яким заходам щодо наклепу або дискримінації, заснованим на релігійних, расових чи політичних міркуваннях. 1967 рік Генеральна Асамблея ООН проголосила роком міжнародного туризму. У 1969 році в столиці Болгарії проведено першу Міжурядову конференцію туризму, на якій прийнято резолюцію

щодо створення міжурядової організації, яка в 1973 році отримала назву Всесвітньої туристичної організації (ВТО). Датою створення ВТО вважають 2 січня 1975 р., коли офіційно набули чинності уставні норми та правила, затверджені більшістю країн-членів цієї організації. Процес формування ВТО як міжурядової організації виявився досить складним, попри те, що її створено на основі авторитетної організації – Міжнародного союзу офіційних туристичних організацій (МСОТО). Основним документом, створеним ВТО, можна вважати резолюцію 2529 (XXIV) «Створення міжурядової організації по туризму» Генеральної Асамблеї ООН, затверджену 5 грудня 1969 р. У цій резолюції особливо відзначається важливий вклад, який робить міжнародний туризм в економічний, соціальний, культурний прогрес людства та його прогрес у галузі освіти та збереження миру у всьому світі. ВТО об'єднує 139 фактичних та 6 асоційованих членів, а також понад 350 членів, які створили Бізнес раду ВТО у 1997 році. До складу Ради ВТО входило понад 100 навчальних закладів світу туристичного та готельного профілю [3].

Важливим кроком у визначенні ролі та місця туризму як важливого фактору народної дипломатії стала Всесвітня конференція по туризму, яка відбулася 27 вересня – 10 жовтня 1980 року в столиці Філіппін Манілі. У своєму заключному документі – Манільській Декларації зі світового туризму – широко розкриваються проблеми взаємозв'язку туризму та гуманітарної спадщини, підкреслюється важливість збереження історичних пам'яток та місць для розвитку туризму і водночас інтернаціоналізація туристичних відносин. Як рекомендацію на конференції прийнято мирне звернення: «урочисто закликає всі країни та уряди підтримати світ, призупинити процес озброєння та сприяти взаєморозумінню між народами». Наступна світова конвенція з туризму відбулася 21–27 вересня 1982 року в Акапулько (Мексика) [3]. На ній обговорювали дії щодо реалізації цілей, установлених Манільською декларацією про світовий туризм.

У 1985 році на VI сесії Генеральної Асамблеї ВТО ухвалено два важливі документи – Хартію туризму та Кодекс туриста. Вони також розкривають гуманіс-

тичні функції та роль туризму в забезпеченні мирного співіснування та прогресу людства. У квітні 1989 року в Гаазі (Нідерланди) відбулася Міжпарламентарна конференція туризму, на якій було затверджено Гаазьку декларацію про туризм, що стала інструментом міжнародного співробітництва та зближення між народами. Членство України в такій авторитетній світовій організації, як ВТО, дотримання Україною всіх нормативно-правових документів ВТО, здатність отримати практичний та теоретичний досвід у галузі туризму в розвинених туристичних державах має сприяти зростанню в країні як рівня внутрішнього туризму, так і формування позитивного міжнародного туристичного іміджу нашої держави. Однією з областей співпраці з Європейським Союзом у галузі туризму є проєкт Тасіс «Підтримка місцевого розвитку та туризму Карпатського регіону», реалізований із червня 1999 року на території Чернівецької, Івано-Франківської, Львівської та Закарпатської областей. З моменту, коли проєкт почав працювати, кількість туристів, які відвідали Карпатський регіон, зросла з 330 до 386 тисяч (на 17%); доходи від туризму з 24,2 зросли до 50,9 млн грн.

10–11 жовтня 2000 року Київський інститут туризму, економіки та права провів регіональний семінар бізнес-ради ВТО «Вплив Інтернету та електронної торгівлі на індустрію подорожей та туризму». Аналогічний форум ВТО, у якому взяв участь генеральний секретар ВТО Франческо Франчжиллі, відомі вчені, консультанти організації, практики в цій галузі з усього світу, відбувався в Україні вперше [4].

Спираючись на правові основи, туристичні організації України активізували свою діяльність у розвитку як внутрішнього, так і міжнародного туризму, а саме: проведено роботу щодо формування в туристичній галузі управлінської вертикалі створення підрозділів із питань туризму в місцевих виконавчих органах; успішно розвивається співпраця у сфері туризму в рамках міжнародних організацій: Організації Чорноморського економічного співробітництва (ЧЕС), Центральноєвропейської ініціативи (ЦЄІ) та Ради туризму країн – членів СНД. У 1998 році за участю української делегації затверджено Тбіліську декларацію

країн – учасниць СНД для створення сприятливих умов для стабільного розвитку туризму; уведено державну статистичну звітність у галузі туризму; уведено ліцензування суб'єктів туристичної діяльності всіх форм власності; укладено близько 30 міжурядових та міжвідомчих угод щодо співпраці в галузі туризму із зарубіжними країнами; затверджено щорічне проведення міжнародних туристичних салонів; стала традиційною участь національних стендів України в престижних туристичних біржах та ярмарках (Лондон, Берлін, Варшава, Мілан, тощо); уведено в дію Програму забезпечення захисту та безпеки туристів та Положення про пошукову та рятувальну службу суб'єктів туристичної діяльності; у липні 2000 року, з метою об'єднання зусиль працівників туристичної діяльності та пов'язаних із ними секторів, захистити їх законні інтереси, сприяючи розвитку туристичних послуг та розвитку туризму в Україні, засновано організацію – Всеукраїнський союз працівників і організацій туристичної сфери (Укрсоюзтур).

За дорученням Кабінету Міністрів України Державним комітетом України з питань молодіжної політики, спорту та туризму проведено реформування та реструктуризацію галузі через створення на базі провідних туристичних підприємств, розташованих у сфері управління Держкомтуризму акціонерних компаній; розроблено та зареєстровано у Міністерстві юстиції України Правила обов'язкової сертифікації готельних послуг та розпочато сертифікацію підприємств, які надають ці послуги; сформовано мережу навчальних закладів різних рівнів для підготовки та підвищення кваліфікації туристичного персоналу.

Всесвітня туристична організація ухвалила низку декларацій у галузі міжнародного туризму, серед яких: Манільська декларація про туризм у світі (1980); Документ Акапулько (1982); Хартія з туризму та Кодекс поведінки туриста (Софія, 1985); Гаазька декларація з туризму (1989). До організацій ООН, що займаються питаннями розвитку міжнародного туризму епізодично, належать конференція ООН з туризму та подорожей, економічна та соціальна рада (ЕКОСОП) [5], Організація Об'єднаних Націй із питань освіти, науки та культури (ЮНЕСКО), Міжнародна орга-

нізація праці (МОП), Міжнародна асоціація транспортної авіації (IATA). Згідно з рішенням Генеральної асамблеї ВТО (2005 р.) затверджено аббревіатуру Всесвітньої туристичної організації – UNWTO. Основними завданнями UNWTO є створення робочих місць, збільшення доходів та реконструкція інфраструктури, захист довкілля історико-культурної спадщини туристичних центрів, зміцнення миру та взаєморозуміння між народами світу [6].

Починаючи з 2007 року Європейська комісія розпочала переговори з Україною щодо нової базової угоди – «Про асоціацію України та Європейського Союзу». У 2008 році розпочалися переговори стосовно підготовки договору щодо поглибленої та всебічної зони вільної торгівлі (DCFTA) в рамках угоди про асоціацію [7]. У травні 2009 року Україна разом із п'ятьма іншими колишніми Радянськими республіками взяла участь у новій ініціативі Європейського Союзу – «Східного партнерства», головна мета якого – «створення необхідних умов для прискорення політичної та економічної інтеграції між європейським Союзом та зацікавленими країнами-партнерами через сприйняття політичних та соціально-економічних реформ у країнах-учасниках «Східного партнерства». Основними пріоритетами реформ у країнах-партнерах та їх співпраці з ЄС є такі сфери: демократія, удосконалення системи управління та забезпечення стабільності; економічна інтеграція та конвергенція з економічною політикою ЄС, включно зі створенням зон вільної торгівлі; енергетична безпека; розвиток контактів між людьми (лібералізація візового режиму та зміцнення боротьби з незаконною міграцією) [8].

У 2014 році Україна та Європейський Союз підписали Угоду про асоціацію. Угода про асоціацію остаточно набула чинності у вересні 2017 року після її ратифікації всіма країнами ЄС. На кілька місяців раніше, у червні, почав діяти безвізовий режим між Україною та ЄС. Європейський Союз є важливим економічним партнером для України. 16 вересня 2014 року Угода про асоціацію була одночасно ратифікована Верховною Радою та Європейським парламентом. З 1 листопада 2014 року набуло чинності часткове застосування деяких частин договору асоціації. Стаття 4

Угоди про асоціацію, яка стосується створення вдосконаленої та всебічної зони вільної торгівлі, частково набула чинності 1 січня 2016 року.

Угода про асоціацію – це інноваційний документ та перша угода, заснована на політичній асоціації між ЄС та будь-якою з країн – членів Східного партнерства. Крім того, ця угода є безпрецедентною з точки зору її обсягу (низка сфер, які вона охоплює) та глибини (деталі зобов'язань та тимчасова рамка для їх виконання). Основні частини угоди присвячено ключовим реформам, економічному відновленню та зростанню, а також управлінню і секторальній співпраці в галузі енергетики, транспорту, охорони навколишнього середовища, промисловості, соціального розвитку та соціального захисту, рівності прав, захисту прав споживачів, освіти, молоді та культури. Угода також приділяє особливу увагу цінностям та принципам: демократії та верховенству права, повазі до прав людини та фундаментальних свобод, належному управлінню, ринковій економіці та збалансованому розвитку. Документ передбачає зміцнення співпраці в зовнішній політиці та політики безпеки, а також в енергетичному секторі. Він також містить положення про всебічну зону вільної торгівлі. Вони йдуть набагато далі, ніж класичні угоди про вільну торгівлю, оскільки вони передбачають як взаємне відкриття ринків, так і стимулювання конкурентоспроможності та інших кроків, необхідних для досягнення відповідності стандартам ЄС та торгівлі на ринках ЄС. Крім того, Угода відображає питання правосуддя, свободи та безпеки, а також положення про мобільність.

Розвиток туристичної співпраці України з країнами Європейського Союзу є головним та фундаментальним завданням держави та одним із основних напрямів діяльності департаменту туризму та курортів Міністерства економічного розвитку та торгівлі України. Основним економічним складником Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом є Розділ V «Економічна та галузева співпраця». Ця частина Угоди містить положення про умови, модальність та часові рамки гармонізації законодавства України та законодавства ЄС, зобов'язання України щодо

реформування інституційної спроможності відповідних установ та принципи співробітництва між Україною, ЄС та його державами-членами в низці секторів економіки України та напрямів реалізації державної галузевої політики. У 28 розділах цього розділу Угоди передбачено відповідні заходи у різних секторах, зокрема й туризмі [9].

Відповідно до ст. 399 Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом сторони співпрацюють у галузі туризму з метою зміцнити розвиток конкурентоспроможної туристичної галузі як генератора економічного зростання та стимулювання економіки, зайнятості та валютних надходжень. Основою для співробітництва у сфері туризму є стаття 401 Угоди, у якій передбачено, що співробітництво зосереджується на таких напрямках, як обмін інформацією, найкращими практиками, досвідом та передачі «ноу-хау», зокрема інноваційних технологій; установлення стратегічного партнерства між державними, приватними та суспільними інтересами з метою забезпечення сталого розвитку туризму; просування та розвитку туристичних продуктів та ринків, інфраструктури, людських ресурсів та інституційних структур; розроблення та реалізація ефективних політик та стратегій, зокрема відповідних правових, адміністративних та фінансових аспектів; навчання фахівців з туризму, а також нарощування потенціалу в галузі туризму з метою підвищення стандартів якості надання туристичних послуг розвитку та сприяння туризму на основі місцевих громад державами-членами. Водночас, стаття 446 глави 27 «Транскордонне та регіональне співробітництво», зокрема, передбачає, що сторони сприяють взаєморозумінню та двосторонньому співробітництву у сфері регіональної політики за методами формування та реалізації регіональних політик з особливим упором на розвитку відсталіх територій та на територіальному співробітництві [1].

Стаття 417 Угоди про захист прав споживачів передбачає імплементацію положень Директиви 90/314/ЄЕС від 13 червня 1990 р. Про організовані туристичні подорожі, відпочинок із повним комплексом послуг та комплексні турне [1]. Правові аспекти виконання положень актів зако-

нодавства ЄС визначено статтею 288 Договору про функціонування Європейського Союзу. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом передбачає імплементацію низки нормативно-правових актів ЄС до українського законодавства окремими частинами. Зокрема, передбачається поетапне, до 2025 року, упровадження в законодавство України окремих положень актів законодавства ЄС директив, регламентів, рішень Ради ЄС. З метою імплементації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським союзом розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 року № 168-р схвалено Стратегію розвитку туризму та курортів на період до 2026 року, у якій визначено основні напрями її реалізації, засновані на вимогах законодавства ЄС щодо безпеки туристів, розвитку туристичної інфраструктури, людських ресурсів, маркетингової політики розвитку туризму та курортів України.

У грудні 2015 року Європейська комісія визнала, що Україна виконала всі основні умови для впровадження безвізового режиму. 18 грудня 2015 року Європейська комісія затвердила позитивний звіт щодо виконання плану дій щодо лібералізації візового режиму з Європейським Союзом. Уперше на офіційному рівні план дій щодо безвізового режиму узгоджено на саміті України – ЄС у листопаді 2010 року. Протягом декількох років цей план було доо-

працьовано та модифіковано, і знову про надання безвізового режиму почали говорити після підписання політичної частини Угоди про асоціацію в березні 2014 року [10]. Однак у ЄС наголосили, що декілька фундаментальних моментів, як-от скасування віз для громадян України при в'їзді до Європейського Союзу, не поширяться на тих, хто прибув із метою заробити. «Винятки у візовому режимі стосуватимуться короткотермінового перебування, і це не стосується осіб, які займаються оплачуваною діяльністю. Це вплине, наприклад, на туристичні візити, короткі стажування, навчання, ділові поїздки, участь у ярмарках та конференціях», – зазначив Європейський комісар із питань міграції, внутрішніх справ та громадянства Димитріс Аврамопулос [11].

Після кількох місяців обговорення представники Європейського парламенту та Європейської ради 28 лютого 2017 року дали фундаментальну згоду на скасування віз для українців, 6 квітня Європейський парламент підтримав введення візового режиму. 11 травня відповідний регламент затвердила Рада Європейського Союзу [12]. 17 травня в Страсбурзі під час робочого візиту Петра Порошенка до Європарламенту підписано документ про введення безвізового режиму для вступу українських громадян до Європи. Документ набув чинності на початку червня 2017 року [13].

Таблиця 1

В'їзд іноземців та осіб без громадянства в Україну і виїзд громадян України за кордон за даними Державної прикордонної служби і Національної туристичної організації України (осіб)

Рік	В'їзд іноземців та осіб без громадянства в Україну	Виїзд громадян України за кордон	Сальдо
2009	20 798 342	15 333 949	5 464 393
2010	21 203 327	17 180 034	4 023 293
2011	21 415 296	19 773 143	1 642 153
2012	23 012 823	21 432 836	1 579 987
2013	24 671 227	23 761 287	909 940
2014	12 711 507	22 437 671	-9 726 164
2015	12 428 286	23 141 646	-10 713 360
2016	13 333 096	24 668 233	-11 335 137
2017	14 229 642	26 437 413	-12 207 771
2018	14 342 290	27 976 681	-13 634 391
2019	13 709 562	29 345 897	-15 636 335
2020	3 382 097	11 251 406	-7 869 309

* Джерело: [15]

Уведення безвізового режиму забезпечує громадянам України право вільно рухатися територією 30 держав. Це 22 країни, що входять до Європейського Союзу та Шенгенської угоди, чотири країни Шенгенської угоди, які не входять до Європейського Союзу (Швейцарія, Ісландія, Норвегія, Ліхтенштейн) та чотири країни Європейського Союзу, які не є частиною Шенгенської угоди (Кіпр, Румунія, Болгарія, Хорватія). Виняток становить Велика Британія та Ірландія. Безвізовий режим надасть громадянам України право перебувати в Європі строком 90 днів протягом 180-денного періоду. Документ не дає прав на проживання, працевлаштування чи навчання в ЄС.

Громадяни України відтоді здійснили 42,6 млн поїздок до країн ЄС. Найпопулярнішим напрямом була Польща, яка дозволила і тимчасове працевлаштування [14]. Процес зближення України та ЄС прискорився, зв'язки зміцнилися. І в економічній, і в політичній, і в правовій сферах відбулися зміни, які, на наш погляд, уже зробили процес незворотним. Він ще більше наблизився до переходу в процес набуття членства.

Підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, яка набула чинності у 2017 році, запровадження безвізового режиму для громадян України стали демонстрацією нового формату відносин між нашою країною та ЄС, які ґрунтуються на спільних інтересах створити сприятливий клімат для розвитку міжнародного туризму. Глобальність процесів у розвитку сучасного туризму формує нові умови для діалогу різних культур і національних традицій у системі світових взаємин. Діалог культур, своєю чергою, ставить проблему пошуку загальнолюдських цінностей для плідної позитивної співпраці та взаєморозуміння. Орієнтація на загальнолюдські цінності – природна відповідь сучасного туризму на виклик часу. За даними Національної туристичної організації України кількість в'їздів міжнародних туристів до України у 2020 р. склала 3,3 млн осіб, а виїзд громадян України дорівнює 11,2 млн осіб, що в різниці становить 7,8 млн осіб усіх міжнародних туристичних подорожей. (табл. 1) [15].

Першочерговими завданнями України є активна робота з імплементації Директиви ЄС від 13.06.1990 № 90/314/ЄЕС про організовані туристичні подорожі, відпочинок із повним комплексом послуг та комплексні турне; унесення змін до Закону України «Про туризм» [16]; розробка технічного регламенту «Про організовані туристичні подорожі, відпочинок із повним комплексом послуг та комплексних турне» відповідно до Директиви Ради ЄС від 13.06.1990 № 90/314/ЄЕС; розробка національних стандартів до технічного регламенту «Про організовані туристичні подорожі, відпочинок із повним комплексом послуг та комплексних турне»; установа постійного діалогу з метою спільного представлення туристичних можливостей України, участі в освітніх програмах, організації робочих груп із туризму та інших заходів із державами – членами ЄС; укладення договорів щодо двосторонньої співпраці з питань розвитку сільського зеленого туризму між областями України та відповідними адміністративно-територіальними одиницями держав-членів ЄС, організація та проведення тренінгів для сільського населення, відповідних конференцій, засідань за круглим столом, семінарів із залучення експертів ЄС у держави – члени ЄС.

На території України за підтримки ЄС створюються системи туристичних інформаційних центрів у рамках програм технічної допомоги Twinning Projects. Загальна мета реалізації цього проекту – створити ефективну та дієву систему розповсюдження інформаційно-рекламних матеріалів через забезпечення функціонування мережі центрів туристичної інформації в регіонах України.

У лютому 2019 року Верховна Рада юридично закріпила в Конституції України курс щодо вступу до Європейського Союзу [17]. У преамбулі Конституції закріплено формулювання «європейської ідентичності українського народу та незворотності європейського та євроатлантичного курсу України», а в статті 102 повноваження глави держави було розширено: він став «гарантом реалізації державного стратегічного курсу для придбання повноцінного членства в Європейському Союзі і Організації Північноатлантичного договору». Україна офіційно

подала заявку на членство в ЄС 28 лютого 2022 року, на день раніше низка керівників європейських країн виступили на підтримку інтеграції з Україною. 1 березня 2022 р. Європейський парламент рекомендував надати Україні статус країни – кандидата для приєднання до ЄС. 17 червня 2022 року Європейська комісія підтримала резолюцію щодо надання Україні статусу кандидата для приєднання до ЄС. 23 червня Європейський парламент із більшістю голосів прийняв резолюцію на підтримку статусу кандидата в ЄС для України, а Рада Європейського Союзу присвоїла Україні статус кандидата для приєднання до Європейського Союзу [18].

Статус кандидата надає Україні низку переваг та можливостей, серед яких такі: консолідувати прагнення до європейського майбутнього на юридичному рівні, завершуючи трансформацію низки сфер за підтримки Європейської комісії; повноправна участь у програмах і ініціативах ЄС, до яких раніше не було доступу; підвищення привабливості для інвесторів; удосконалення бізнес-клімату; найшвидша модернізація України; доступ до фінансової допомоги для країн, які готуються до вступу до ЄС (гранти, інвестиції та технічна допомога). 29 червня 2022 року Україна підписала угоду з ЄС щодо «транспортного безвізу».

Україна має важливі об'єктивні туристичні передумови для входу до складу розвинутих країн світу. Маючи сприятливе геополітичне становище, вона віддавна є перехрестям транспортних та людських потоків із півночі на південь та із заходу на схід. Держава володіє значним туристичним та рекреаційним потенціалом: сприятливі кліматичні умови, рівнинний ландшафт, багатство флори та фауни, розвинена мережа транспортних сполучень, культурні та історичні пам'ятки, широка індустрія подорожей та туризму. Важливим кроком у створенні правових основ туристичної діяльності було ухвалення 15 вересня 1995 року Верховною Радою України Закону України «Про туризм», який окреслив стратегічну лінію та конкретні завдання розвитку туристичного сектору, став свідченням посилення уваги з боку законодавчої та виконавчої гілок влади в галузі туризму, її проблем та перспектив.

Цей закон визначає загальні юридичні, організаційні, освітні та соціально-економічні основи реалізації державної політики України в галузі туризму. Мета закону – створити юридичну основу для формування туризму як високорентабельної галузі економіки та важливого засобу культурного розвитку громадян, забезпечення зайнятості, збільшення валютних прибутків, захист законних прав та інтересів туристів та суб'єктів туристичної діяльності, визначаючи їх обов'язки та відповідальність. Дія закону розповсюджується на підприємства, установи, організації незалежно від власності, на фізичних осіб, діяльність яких пов'язана з наданням туристичних послуг, а також на громадян, які їх отримують [16]. Держава проголошує туризм одним із пріоритетних напрямів розвитку національної культури та економіки, створює сприятливі умови для туристичної діяльності.

Україна має важливі об'єктивні передумови для того, щоб увійти в туристичному відношенні до найбільш розвинених країн світу: вигідне геополітичне розташування, значний туристко-реабілітаційний потенціал. Стратегічна мета розвитку туризму в Україні – створити туристичний продукт, конкурентоспроможний на світовому ринку, здатний максимально задовольнити туристичні потреби населення країни, забезпечити на цій основі інтегрований розвиток територій та їх соціально-економічних інтересів, зберігаючи при цьому екологічний баланс та історико-культурну спадщину.

Україна приділяє велику увагу співпраці з Європейським Союзом із питань визначення та впровадження світової туристичної політики, включення України до перспективних програм фінансової та технічної допомоги, а також інвестиційних проектів ЄС у галузі туризму. Дійсно, за своїм туристично-рекреаційним потенціалом Україна має всі можливості стати одним із провідних європейських туристичних центрів. Розвиток співпраці з ЄС відбувається відповідно до програми виконання Угоди про партнерство та співпрацю між Україною та ЄС у 1994 році, стратегії інтеграції України до ЄС. Згідно зі статтею № 72 «Туризм» вищезгаданої угоди: «Сторони розширюють та розвивають

співпрацю між ними, котра вміщує: сприяння туризму; співпраця між офіційними туристичними організаціями; збільшення потоку інформації; передання «ноу-хау»; вивчення можливостей спільної діяльності; підготовка персоналу».

З метою імплементації директив ЄС актуальним є вирішення питань лібералізації формальностей, пов'язаних із в'їздом іноземців в Україну; підвищення якості та вдосконалення туристичних послуг, розробка системи стандартизації та сертифікації туристичних підприємств в Україні, які могли б відповідати міжнародним стандартам та нормам Європейського Союзу; упровадження інвестиційної діяльності та надання технічної допомоги з боку держав Європейського Союзу; створення відповідної системи навчання, перекваліфікації, відбору персоналу та вдосконалення їх кваліфікації, зайнятого в туристичному секторі України, через навчання та стажування у країнах Європейського Союзу; популяризація позитивного туристичного іміджу України на європейському ринку. Основне завдання, що сприяє найшвидшій імплементації законодавства ЄС, – це допомога зі сторони Європейського Союзу щодо залучення інвестицій у розширення та вдосконалення туристичної та курортної інфраструктури України, проведення

міжнародних семінарів та наукових конференцій за участю іноземних колег, вивчення досвіду організації туристичної діяльності в країнах Європейського Союзу, розробка ноу-хау в наданні туристичних послуг, вивчення стандартів та норм обслуговування туристів Європейського Союзу.

Необхідно встановити систему обміну досвідом на постійній основі з відповідними структурами ЄС, адаптувати внутрішнє законодавство в галузі туризму у відповідність до норм ЄС, організувати систему сертифікації в туристичній галузі, розробити механізм упровадження міжнародних стандартів туристичних послуг на українському ринку туристичних послуг. Імплементація законодавства ЄС відкриває великі можливості для використання організаційно-фінансових механізмів і підвищення економічної ефективності національної туристичної сфери. Спеціальний представник України при ЄС Держтурадміністрація подала заяву про включення України до перспективних програм співпраці в галузі туризму, зокрема фінансової та технічної допомоги, а також інвестиційних проєктів ЄС. Це якісно вплине на розвиток туристичної сфери України, сприятиме соціально-економічному та культурному розвитку України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами. Угоду ратифіковано Законом № 237/94-ВР (237/94-ВР) від 10.11.94. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_012t
2. Кондратюк Є. А. Концептуальні основи політики ЄС щодо України в 90-х роках. *Наукові записки. Електронний науковий журнал Державного університету*. 2016. № 3 (19). С. 20–31.
3. Капрусь О. В. Еволюція структури та діяльності Всесвітньої туристичної організації у контексті сучасних глобалізаційних процесів: монографія. *Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка*. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2016. 233 с.
4. Тарасова І. Всесвітня туристична організація та її роль у міжнародному туристичному русі. *Дипломат. служба*. 2018. № 4. С. 60–64.
5. Хартія туризму : Офіційний вебпортал Верховної Ради України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_640.
6. UNWTO. Call for Action for Tourism's COVID 19 Mitigation and Recovery, published 1 April 2020. URL: <https://www.unwto.org/news/unwto-launches-a>
7. Баррозу: ЕС намерен завершить переговоры по СА и ЗСТ с Украиной, РБК Україна, 19.12.2011. URL: <https://daily.rbc.ua/rus/show/barrozu-es-nameren-zavershit-peregovory-posa-i-zst-s-ukrainoy-19122011122500>
8. Joint Declaration of the Prague Eastern Partnership Summit, 7 May 2009, Prague. URL: <https://reliefweb.int/report/armenia/joint-declaration-prague-eastern-partnership-summit>
9. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 № 168-р. URL: <http://ukrstat.gov.ua>.

10. Украина и ЕС оформили безвизовый режим. РБК, 17.05.2017. URL: <https://www.rbk.ua>
11. Перешли все границы. Получит ли Украина безвизовый режим с Европейским союзом. URL: <https://businessvisit.com.ua/vizy/bezvizovyj-rezhim-s-eu/>
12. Visas: Council adopts regulation on visa liberalisation for Ukrainian citizens – Consilium. URL: <https://www.consilium.europa.eu>.
13. Україна та ЄС оформили безвізовий режим. RBC, 17.05.2017. URL: <https://www.rbk.ua>
14. Урядовий портал 11 червня 2011 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/>
15. USAID. Туристичний барометр України 2020. URL: [https://www. ntoukraine.org/nsts_analytics_.html](https://www.ntoukraine.org/nsts_analytics_.html)
16. Про туризм : Закон України від 15 вересня 1995 року № 324/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
17. Західний курс: чому Верховна Рада змінила Конституцію. RBC. 7 лютого 2019 р. URL: <https://www.rbk.ua>
18. Ukraine has officially received the status of a candidate for EU membership. URL: <https://www.eurointegration.com.ua>.